دەوڵەت ـ نووسینی جۆزیف پرۆدۆن 5ـ

دەوڵەت*:

نوسینی جۆزیف پرۆدۆن، P. J. PROUDHON

و: زاهیر باهیر

بابەتی دەوڵەت، سروشت و ئایندەی:

بەشی پێنج:

ئەمە بنیاتی ئەم مەنهەجی دڵنیایکردنەوەیەمان لە دوو ڕێگاوە، ناوە: یەکەم ، لە ڕێگای مێژویی و مێتودی نەگەتیڤانەوە، ڕونیدەکەینەوە کە هیچ دامەزراوەیەك لە دەسەڵات، هیچ ڕێکخستنێك لە هێزێکی جەماعی لەو دامەزراوەوە و لە دەرەوەی، لە ئیستا و دواتریش، گریمانەکی لای ئێمە، نییە. ئەم ڕونکردنەوەیەمان لە ” دانپیانانی شۆڕشگێڕەکەوە” هەڵێنجاوە، لە تیلاوەی کەوتن و تێشکانی هەموو حکومەتەکانا کە لە ماوەی شەست ساڵدا لە فەڕەنسا، بە دوای یەکدیدا هاتوون، کە هۆکاری هەڵوەشاندنەوەی خۆیانیان، خستەڕوو. لە کۆتایشدا ئیشارەتی بە فەلاکەتچوون و مردنی دەسەڵات لە سەردەمی گەندەڵیی Louis Philippe لە حکومەتە وەختییە دیکتاتۆرە تەمەڵ و خامۆشەکەی، خستەڕوو، هەروەها لە سەردەمی سەرۆکایەتی حوکمی بە بایەخی جەنرال Cavignac و Louis Bonaparte دیسانەوە دەرکەوت.

لە پلەی دووهەمدا ئێمە ئوتروحەکەی خۆمان دەسەلمێنین ئەویش بە ڕاڤەکردنی کە چۆن لە ڕێگای ڕیفۆرمی ئابوریانەوە، لە ڕێگای هاریکاریی شوێنە پیشەسازییەکان و ڕێکخستنی دەنگدانی گشتییەوە ، ئیدی خەڵکی لە خۆڕسکییەوە دەگاتە کاردانەوە و هۆشمەندیی و چالاکیکردن. چی تر لە ختوکەدان و حەماسەوە نا، بەڵکو بە پلان لە پارێزگاریی لە خۆی بەردەوامد بێت بە بێ سەروەرەکان [ماستەرەکان] و خزمەتکارەکان، بە بێ نوێنەر و مەندوبەکان هەروەکو چۆن بە بێ ئەرستۆکراتەکان، بە سەربەخۆیی تەواو بە تاك تاکو بەخۆی کار و چالاکی بکات. بەم شێوەیە بیرەکەی کەسیی، بیرەکەی من، درێژ و گشتی دەکرێتەوە، هەر وەك چۆن تاکە کەسی من هەیە، هەر بەو جۆرەش بونەکی کۆمەڵیی و کۆمەکیی من هەیە. چ لەم یاخود لەوی تردا، کردار و هۆشیاری و رۆح و سروش و دەرون و ژیان کە نە ناوەرۆك نە پرنسپیان دیار و زانراونین، بنەڕەتییەکانیان نازانرێت و لە جەوهەریشیا

پێشبینی ناکرێت، ئەمانە بەرەنجامی ڕاستی ژیانە و لە جمووجوڵ و بزێوی بوونەوەرێکی ڕێکخراودا، سەرھەڵدەدەن. سایکۆلۆجییەتی نەتەوەکان و مرۆڤایەتی وەکو سایکۆلۆجیەتی مرۆڤ و ئەگەری ئەوەی ھەیە کە ببێتە زانست. ئەمە ئەو ڕوونکردنەوەیە کە لە بڵاوکردنەوەکەمانا سەبارەت بە سووڕەکان [دەوران] و کرێدت، ھەروەھا لە چاپتەری چواردە لە مانیفێستەکەی ”La Voix du Peuple کە پەیوەستە و گرێدراوە بە دەستورەوە، پەنای بۆدەبەین.

کاتێك کە Louis Blanc و Pierre Leroux دەبنە داکۆکیکەری دەوڵەت — کە دەستورو و دامەزراوەی دەرەکییە بەدەر لە دەسەڵاتی گشتی / خەڵك — ئەمان بەمە تەنھا دووبارەبوونەوەی چەند فۆرمێکی جیاوازی ناوازە و سەرسوڕھێنەر بەرھەمدەھێننەوە کە تا ئێستاش بە خۆیان ئاشکرانەبووە کە ئەوە چیرۆکێکی خەیاڵییە لە نوێنەرایەتی حکومەت کە تەواوی فۆرمیلەکەی و دەربڕینەکەی ھێشتا پادشایەتی دەستورییە. ئایا ئەمە شۆڕشی شوبات-مان بە بەدەستھێنانی ئەم وەرچەرخان و ناکۆکییە کۆنەپەرستانەیە کرد؟

بە ئەمە ئاشکرا و ڕوونە، خوێنەران ئەوە چی دەڵێن؟ ئەوە پرسیارێکە و تا ڕادەیەك دەست بە ڕۆشنکردنەوەی خۆی دەکات. ھەر وەکو وتمان ئەو مێشک لاوازانە ھیشتا بەتوانان لە فۆرمیلەکردنی ئایدیایەك، بیرۆکەیەك لە دەوڵەت، ئەوان باش دەزانن و تێدەگەن ئەگەر زەروور بێت کۆمارییەکان دەتوانن داخوازی بکەن. پاش شۆڕشی ئابووریی کە سەراپای پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان دەگۆڕێت ئەوان بە پارێزگارییکردن لە دەزگەیەك، بە ڕازیکردنی غروری خۆ بە مرۆڤیزانیی دەوڵەت لەسەر حسابی دوو ھەزار ملیۆن ساڵانە ، ئەمان پێداگریی لەم ئۆرگانە، دەزگە مشەخۆرە دەکەن کە ناوی حکومەتە. مەندوبە شەریفەکانی لۆکسەمبەرگ، ئەوانەی کە دیاریکران بۆ دانیشتن لەسەر کورسی نازداری نووبەلاکان، خۆیان لێگەڕاوە و خۆیان بە سیاسیی دەزانن و ناوی خۆیان بە ئازا و بوێر دەبەن، وادەزانن تەواوی تێگەیشتنیان لە شۆڕش ھەیە. گومان لەوەدا نییە کە ئەمە چی دی ناترسین ئەو توانایەی کە ھەمانە لە ڕۆشنبیرترین و بەھێزترن، پاش ھەڵوەشاندنەوەی حکومەت کە بێ سوود و بێ کەڵکە و زۆریش تەکلیفدارە، ڕەنگە زۆرداری لە فەوزادا دروستبکەین [پرۆدۆن بە تەوسەوە ئەوەی لویس بلانك و ھاوەڵەی دەڵێتەوە- وەرگێڕ] . ئەمە نکوڵی لە دەوڵەت و حکومەت دەکەین، ئەمە بەھەمان ھەناسە و تینەوە پێداگریی لە ئۆتۆنۆمی خەڵکی و زۆرینەکەی دەکەین. چۆن دەکرێت ئەمە ھەڵگری حوکمی زۆرداران بین، تموحی وەزیریمان ھەبێت ، کەبەکەی

Louis Blanc و Pierre Leroux بکەین؟

درێژەی هەیە

....

*لەم نامیلکەیەدا پرۆدۆن ڕەخنەگرنگەکەی دژ بە پێگەی سۆشیالیستە دەوڵەتیەکانی / دەوڵەتخوازەکانی وەکو Louis Blanc و Pierre Leroux دەخاتە ڕوو کە لە ژێر وەهمی گواستنەوەی دەوڵەتی- سەروەردا بوون کە سیحراویانە لەلایەن ئەوانەوە دەکرێت بە دەوڵەتی – خزمەتکار کە لە خزمەتی خەڵکدایە، بگۆڕێت. بە بەدبەختی، ئەم وەهمە بە فراوانی و بە زۆری بڵاوبووەوە و تا ئێستاش وەکو هەموو وەهمەکانی دیکە هەر لەگۆڕەمانایە ، ئەگەر بمانەوێت مرۆڤگەلێکی ئازاد و پێگەیشتوو و بەرپرسیار بین، ئەم وەهمە پێویستە ڕەتبکرێتەوە.

پرۆدۆن ئەم تێکستەی لە ساڵی 1848 دا بە فەرەنسی نوسیوە و Benjamin R. Tucker لە ساڵی 1960 دا وەریگێڕاوەتە سەر ئینگلیزی. منیش لە دەقە ئینگلیزیەکەیەوە گێڕیومە بۆ زمانی کوردی.

خوێنەر لە خوێندنەوەیدا پێویستە ئاگادار بێت کە هەندێك بەڵگەو ڕستە و وشە کە هاتون، هی خودی دوو نەیارەکەی پرۆدۆنە و پرۆدۆنیش بە تەوسەوە بەرانبەریان، like Louis Blanc و Pierre Leroux ، بەکاری هێناونەتەوە. گەر خوێنەر تێبینی ئەوە نەکات ئەوە ڕەنگە تووشی سەر لێشێوانبێت کە لە کاتێکدا هەمان تێگەیشتن و چەمك لە لایەن خودی پرۆدۆنەوە و نەیارەکانیشیەوە بەکارهێنراون. لە وەها حاڵەتێکدا خوێنەر وا حاڵی دەبێت ، کە جیاوازییەك لە نێوانی ئەم دوو لایەنەدا نییە .

لە کۆتاییدا دەبێت ئەوەش بڵێم ئەم تێکستەی پرۆدۆن بە دیدی ئەنارکیستەکانی ئێستا خاڵی نییە لە سەرنج و ڕەخنە کە ئەمەش لای ئەنارکیستەکان شتێکی ئاساییە، هاوکاتیش بوونی ئەو ڕەخنە و سەرنجانە لە ئەنارکیستیبوونی پرۆدۆن کەم ناکاتەوە. بناخەی بیری ئەو و دژایەتیکردنی بۆ دەوڵەت و دەسەڵات و داکۆکیکردن لە خودی خۆبەڕێوەبەریی و کاری هەرەوەزیانە و گەلکاریی و مافی تاك، تەسقاڵێك لە بایاخی نوسینەکانی پرۆدۆن سەبارەت بەو پرسانە، کەمناکەنەوە. وەرگێڕ.

....

*لەم نامیلکەیەدا پرۆدۆن ڕەخنەگرنگەکەی دژ بە پێگەی سۆشیالیستە دەوڵەتیەکانی / دەوڵەتخوازەکانی وەکو Louis Blanc و Pierre Leroux دەخاتە ڕوو کە لە ژێر وەهمی گواستنەوەی دەوڵەتی- سەروەردا

بوون ک سیحراویان للاین ئوانو دکرت ب دوتی –
خزمتکار ک ل خزمتی خکدای، بگت. ب بدبختی، ئم وهم
ب فراوانی و ب زری باوبوو و تا ئستاش وکو هموو
وهمکانی دیک هر لگمانای ، ئگر بمانوت مرڤگلکی
ئازاد و پگیشتوو و برپرسیار بین، ئم وهم پویست
تبکرتو.
پردن ئم تکستی ل سای 1848 دا ب فرنسی نوسیو و
Benjamin R. Tucker ل سای 1960 دا وریگاوت سر ئینگلیزی.
منیش ل دق ئینگلیزیکیو گیوم ب زمانی کوردی.
خونر ل خوندنویدا پویست ئاگادار بت ک هندك بگو
ست و وش ک هاتون، هی خودی دوو نیارکی پردن و پردنیش
ب توسو برانبریان، like Louis Blanc و Pierre Leroux ،
بکاری هناونتو. گر خونر تبنی ئو نکات ئو نگ
تووشی سر لبشوانبت ک ل کاتکدا همان تگیشتن و چمك ل
لاین خودی پردنو و نیارکانیشیو بکارهنراون. ل وها
حاتکدا خونر وا حای دبت ، ک جیاوازییك ل نوانی ئم
دوو لاین دا نیی .
ل کتاییدا دبت ئوش بلم ئم تکستی پردن ب دیدی
ئنارکیستکانی ئستا خای نیی ل سرنج و خن ک ئمش لای
ئنارکیستکان شتکی ئاساییی، هاوکاتیش بوونی ئو خن و
سرنجان ل ئنارکیستیبوونی پردن کم ناکتو. بناخی بیری
ئو و دژایتیکردنی ب دوت و دسات و داکیکردن ل خودی
خبو بریی و کاری هروزیان و گلکاریی و مافی تاك،
تسقاك ل بایاخی نوسینکانی پردن سبارت بو پرسان،
کمناکنو. ورگ.